

**ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ**

**PROSPECTS FOR IMPROVING THE LEGAL REGULATION OF FOREIGN
DIRECT INVESTMENT IN UKRAINE**

Лисюченко А.С., студентка ІV курсу

Навчально-науковий інститут права Київського національного університету імені Тараса Шевченка

У статті здійснюється комплексний аналіз правових аспектів регулювання прямих іноземних інвестицій (ПІІ) та їхньої ролі в економічному відновленні України. Проаналізовано дослідження багатьох міжнародних організацій (включно із Світовим банком, Продовольчою та сільськогосподарською організацією (ФАО)) щодо необхідності іноземного інвестування для повоєнної відбудови України. Особливу увагу приділено виділенню переліку стратегічно важливих секторів економіки, у яких вкладення капіталу із закордону має перебувати під значним контролем держави для забезпечення стало економічного зростання. Розглянуто існуюче нормативне регулювання прямих іноземних інвестицій (ПІІ) та проаналізовано передові підходи до нормотворення в сталій практиці Європейського союзу. У роботі досліджено напрямки вдосконалення нормативно-правової бази в Україні, зокрема запропоновано оновлення існуючих правових актів з метою гармонізації українського законодавства з *acquis communautaire* Європейського союзу. Також у роботі запропоновано нормативне визначення «прямих іноземних інвестицій». Визначено критерії для здійснення аналізу прямих іноземних інвестицій в секторах економіки, які потребують посиленого державного контролю, та враховано досвід країн-членів Європейського союзу для наданого висновку. Здійснено аналіз міжнародного досвіду щодо наявних моделей контролю за прямими іноземними інвестиціями (ПІІ). Зокрема наведено приклади систем регуляторних органів у сфері контролю за прямими іноземними інвестиціями (ПІІ) країн-членів Європейського союзу. Обґрунтовано доцільність визначення державного органу в Україні, який буде здійснювати контроль за прямими іноземними інвестиціями (ПІІ) на основі кращих міжнародних практик. Запропоновано концепцію, за якої буде утворено багатоступеневий механізм взаємодії між державними органами з метою провадження єдиної політики у сфері контролю за прямими іноземними інвестиціями (ПІІ). У статті також висвітлено практичні аспекти формування механізму контролю за прямими іноземними інвестиціями та перспективи його впровадження в умовах повоєнного економічного відновлення України. Наведено аргументи щодо перспективи інтеграції механізму контролю за прямими іноземними інвестиціями (ПІІ) в загальну стратегію економічного відновлення України, зокрема з метою підвищення довіри міжнародних інвесторів та забезпечення покращення інвестиційного середовища.

Ключові слова: прямі іноземні інвестиції (ПІІ), скринінг, повоєнна відбудова, іноземне інвестування.

The article provides a comprehensive analysis of the legal aspects of foreign direct investment (FDI) regulation and its role in Ukraine's economic recovery. The studies of many international organizations (including the World Bank and the Food and Agriculture Organisation (FAO)) on the need for foreign investment for the post-war reconstruction of Ukraine is analyzed. Particular attention is paid to identifying a list of strategically important sectors of the economy in which foreign direct investment (FDI) should be under significant state control to ensure sustainable economic growth. The existing regulatory framework for foreign direct investment (FDI) is reviewed and advanced approaches to rulemaking in the sustainable practice of the European Union are analyzed. The directions of improvement of the regulatory framework in Ukraine are investigated, in particular, update of the existing legal acts in order to harmonize Ukrainian legislation with the EU *acquis Communautaire* is proposed. A regulatory definition of 'foreign direct investment' is also suggested. Criteria for analyzing foreign direct investment in sectors of the economy that require enhanced state control are identified taking into account the experience of the EU member states in drawing this conclusion. The international experience of existing models of control over foreign direct investment (FDI) is analyzed. In particular, examples of regulatory systems in the field of control over foreign direct investment (FDI) in the EU member states are provided. The article substantiates the expediency of determining the state body in Ukraine that will exercise control over foreign direct investment (FDI) on the basis of the best international practices. It is also proposed a concept under which a multi-stage mechanism of interaction between state bodies will be created with a view to implementing a unified policy in the field of foreign direct investment (FDI) control. There are highlighted practical aspects of the formation of a mechanism for controlling foreign direct investment (FDI) and the prospects for its implementation in the context of Ukraine's post-war economic recovery. Arguments for the prospects of integrating the mechanism of foreign direct investment (FDI) control into the overall strategy of economic recovery of Ukraine are presented, in particular, with a view to increasing the confidence of international investors and ensuring an improved investment environment.

Key words: foreign direct investment (FDI), screening, post-war reconstruction, foreign investment.

Постановка проблеми. В умовах російської збройної агресії особливого значення набуває прискорення економічного зростання України за рахунок залучення міжнародних вкладень капіталу. Станом на 2024 рік, механізм державного контролю за прямими іноземними інвестиціями (ПІІ) все ще перебуває на стадії розробки і не відповідає загальноприйнятим світовим стандартам. Існуюче правове регулювання є застарілим та не відображає ключові тенденції та практики, які є застосовними у провідних країнах світу. Поточна економічна ситуація свідчить про необхідність інвестування у ключові сектори економіки України та напрацювання дієвого механізму регулювання прямих іноземних інвестицій (ПІІ).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наявного механізму контролю за здійсненням прямих іноземних інвестицій було розроблено на основі міжнародних нормативно-правових актів, як от Регламент ЄС 2019/452 Європейського Парламенту та Ради від 19 березня 2019 року [5], що встановлює рамки для перевірки прямих іноземних інвестицій в ЄС, національних

актів країн-членів ЄС у сфері регулювання прямих іноземних інвестицій, доповідей та досліджень міжнародних організацій, та робіт вітчизняних науковців, таких як А.Р. Дунська, О.В. Бойко, С.С. Кучерявенко.

Мета статті. Робота спрямована на визначення правових засад для створення механізму контролю за здійсненням прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Україні, спираючись на існуючий міжнародний досвід, зокрема країн-членів Європейського Союзу.

Міжнародні компанії розглядають можливість інвестування в ключові сектори економіки України, незважаючи на триваючу повномасштабну збройну агресію російської федерації. Актуалізація питання вкладень капіталу із закордону обумовлена стрімкими євроінтеграційними процесами, які нерозривно пов'язані із питаннями повоєнного відновлення України.

За оцінками Світового банку, які були оприлюднені у лютому 2024 року, загальна вартість реконструкції та відбудови в Україні становитиме 486 мільярдів доларів США упродовж наступного десятиліття, на противагу під-

рахункам у 411 мільярдах доларів США, які були оприлюднені у 2023 році. Найбільші потреби у відновленні та реконструкції необхідні у житловому секторі (сягають 17% від загальної суми), транспорті (15%), торгівлі і промисловості (14%), сільському господарстві (12%), енергетиці (10%), соціальному захисті і забезпеченні засобів до існування (9%) та управління вибухонебезпечними об'єктами (7%). У всіх секторах витрати на розчищення завалів і управління цими процесам (що, за необхідності, включає також знесення) сягнули майже 11 мільярдів доларів США [1].

Постає питання щодо того, як покращити інвестиційний клімат України та забезпечити прозорість в процесі вкладення капіталу із закордону, оскільки наразі не було сформовано системний підхід до контролю за здійсненням прямих іноземних інвестицій (далі – ПІІ). Наявна нормативна база є застарілою та певним чином декларативною, адже не містить реальних та дієвих інструментів здійснення державного нагляду під час іноземного інвестування.

Єдиним нормативним актом у сфері контролю прямих іноземних інвестицій в Україні є Закон України «Про режим іноземного інвестування» (далі – Закон) [2]. Однак, відповідний Закон не регламентує чіткий перелік секторів, в яких дозволяється здійснення прямих іноземних інвестицій, що становить собою значну нормативну прогалину та створює підґрунтя для правової невизначеності. Відповідний Закон також не має реальних механізмів контролю за ПІІ, і лише визначає форми здійснення інвестицій, при цьому не визначає критеріїв оцінки віднесення таких інвестицій до тих, які потребують скринінгу ПІІ. Деякі з відповідних форм інвестицій, як от «часткова участь у підприємствах, що створюються спільно з українськими юридичними і фізичними особами, або придбання частки діючих підприємств» підпадають і під юрисдикцію Антимонопольного комітету України, який здійснює контроль за концентраціями. Відсутність нормативно врегульованого поняття ПІІ та помилкове віднесення їх до поняття «концентрація», визначене Законом України «Про захист економічної конкуренції» не відповідає принципу правової визначеності та створює колізію у правозастосуванні.

Що не менш важливо, у 2019 році були спроби оновити законодавству у сфері контролю за здійсненням ПІІ та наблизити його до сучасних світових стандартів. Відповідний проект Закону України «Про здійснення іноземних інвестицій у суб'єкти господарювання, що мають стратегічне значення для національної безпеки України» (далі – проект Закону) було направлено на доопрацювання, а потім – знято з розгляду [2]. Одним з головних недоліків проекту Закону було те, що він, як і Закон, не створював дієвого механізму скринінгу ПІІ і містив переважно декларативні положення щодо контролю за іноземними капіталовкладеннями. Отже, вбачається за необхідне здійснити комплексне оновлення чинного законодавства про контроль за іноземними інвестиціями, зокрема шляхом створення оновленої нормативно-правової бази (зокрема, розробки Закону України «Про контроль за здійсненням прямих іноземних інвестицій»), яка стане основною для здійснення скринінгу ПІІ.

Як було зазначено вище, чинне законодавство України не містить такого поняття як «прямі іноземні інвестиції». У науковій літературі під прямими іноземними інвестиціями (далі – ПІІ) розуміють реальні вкладення капіталу за кордоном в підприємства, технологію, обладнання, землю, що забезпечує набуття довгострокового економічного інтересу через отримання інвестором контролю над об'єктом вкладення капіталу й передбачає одержання підприємницького прибутку або соціального ефекту [4, с. 461]. Однак нами пропонується наступне визначення ПІІ: «прямі іноземні інвестиції (ПІІ) – це вкладений іноземний капітал, який надає можливість резиденту однієї

країни (інвестору) здійснювати контроль, тобто чинити вирішальний вплив на господарську діяльність об'єкта інвестування, який має своє місцезнаходження в іншій країні, за рахунок участі інвестора (прямо чи опосередковано) у капіталі відповідного об'єкта інвестування, що у довгостроковій перспективі надає можливість інвестору отримувати економічні та/або соціальні переваги».

Поточна складна економічна ситуація та ряд статистичних даних свідчать про підвищення значущості ПІІ, здатних покращити економічний добробут України. Однак, процес здійснення відповідних інвестицій має бути суворо регламентований шляхом створення дієвого механізму державного контролю, з метою залучення якомога більшої кількості міжнародних інвесторів до реалізації інвестиційних проектів та надання їм гарантій в успішності їхніх капіталовкладень. Зокрема при розробці механізму контролю за здійсненням ПІІ в Україні необхідно спиратись на найкращі світові практики, наприклад ті, які є застосовними у Європейському Союзі (далі – ЄС), як от процедура моніторингу ПІІ у ЄС.

Моніторинг ПІІ у ЄС (*«screening of foreign direct investment»*) (далі – скринінг ПІІ), який, по-суті, є державним механізмом відстеження капіталовкладень у певних галузях економіки, з метою подальшої їхньої оцінки на предмет ризикованості, почав функціонувати у повну силу з 11 жовтня 2020 року. Скринінг ПІІ здійснюється на принципах, викладених у Регламенті ЄС 2019/452 від 19 березня 2019 (далі – Регламент ЄС). Згідно з Регламентом ЄС, держави-учасниці мають дотримуватись встановлених правил при скринінгу ПІІ, зокрема дотримуватись принципу недискримінації щодо третіх країн. Головною метою скринінгу визнається забезпечення правової визначеності механізмів перевірки ПІІ державами-членами ЄС з міркувань національної безпеки та громадського порядку, а також забезпечення координації та співробітництва на рівні всього Союзу щодо перевірки ПІІ, які можуть вплинути на національну безпеку або громадський порядок [5].

Регламент ЄС не покладає на країн-членів ЄС обов'язку впроваджувати механізм скринінгу ПІІ і залишає за ними право самостійно визначати потребу у здійсненні такого заходу контролю. Також Регламент ЄС не створює єдину для усіх держав-членів ЄС процедуру скринінгу ПІІ, однак встановлює базис та основні вимоги до розробки механізмів контролю за іноземними капіталовкладеннями, які сприятимуть координації між країнами в процесі здійснення перевірок. Важливо також наголосити, що кожна держава-член ЄС наділена дискрецією самостійно визначати сектори економіки, на які поширюватиметься скринінг ПІІ у своєму вторинному законодавстві, з урахуванням поточної ситуації в країні (наприклад, тенденцій розвитку її економіки) та національних особливостей правової системи.

Проаналізувавши підходи різних країн-членів ЄС до визначення пріоритетних секторів іноземного капіталовкладення, які підпадають під скринінг ПІІ, можна наголосити, що зазвичай у цей перелік підпадає діяльність об'єктів інвестування, яка пов'язана з громадським порядком, національною безпекою або стратегічними інтересами такої країни-члена ЄС. Ключовими стратегічними сферами економіки, які підпадають під скринінг ПІІ у країнах-членах ЄС, є сфери оборонних технологій (Бельгія, Франція, Естонія), сільського господарства (Румунія), критичної інфраструктури, як от транспортна інфраструктура, енергетики (Болгарія, Італія), робототехніки і нанотехнологій (Іспанія), ядерних технологій (Словенія) тощо.

Хоча сектори промисловості та інформаційно-комунікаційних технологій продовжують підпадати під скринінг ПІІ, найчастіше на них припадає дещо менший відсоток, ніж у 2022 році (зниження до 23% і 21% з 27% і 24% відповідно); в оптовій та роздрібній торгівлі спостерігається

помітне зростання випадків скринінгу ППІ (з 9% випадків у 2022 році до 14% у 2023 році), так само й у фінансовому секторі (з 8% у 2022 році до 11% у 2023 році). Енергетика також стала новим сектором у 2023 році, на який припадає 6% випадків скринінгу ППІ, що свідчить про те, що вона стає центром уваги регуляторів [6, с. 7]. Це відповідає твердженням у звіті Маріо Драгі про конкурентоспроможність ЄС, який описує енергетичну кризу як таку, що спричиняє «каскадний» вплив на всю економіку, а також висловлює занепокоєння щодо ризиків безпеки, пов'язаних з постачальниками з третіх країн, і повторює мету зміцнення безпеки постачання [7, с. 7].

Щодо українського аспекту цього питання, то у чинному на сьогодні Законі вказано, що прями іноземні інвестиції можуть вкладатись у будь-які об'єкти, які не заборонені законодавством. Однак чіткий перелік об'єктів інвестування Законом не передбачено. На нашу думку, ними, зокрема, можуть бути нерухомість (як от будівлі певних підприємств), виробничі потужності (як от єдині майнові комплекси у вигляді заводів), новітні технології (як от розробка нового обладнання, ноу-хау), тощо.

В Україні вже мали місце приклади прямих іноземних інвестицій, які становили загрозу національній безпеці країни саме внаслідок відсутності механізму скринінгу ППІ. Прикладом слугує продаж у 2019 році 100% акцій ПАТ «Мотор Січ» – українського лідера у галузі оборонної промисловості – китайським компаніям Skyrizon Aircraft та Xinwei Technology Group. Вже у січні 2021 року проти інвестора ПАТ «Мотор Січ», громадянина Китаю Ван Цзіна (головного акціонера компанії Skyrizon Aircraft) були введені спеціальні економічні санкції [8], а у листопаді 2022 року ПАТ «МоторСіч» було відчужено у власність держави. Наведена транзакція свідчить про те, що нормативні прогалини у сфері контролю за ППІ створили ситуацію, у якій доступ до державної таємниці України отримали інвестори, чия діяльність загрожує національній безпеці та громадському порядку. Тому, як в умовах повномасштабного вторгнення, так і в умовах повоєнної відбудови, сфера оборонних технологій України (і оборонно-промислових комплекс у цілому) має перебувати під значною увагою. Також особливу роль у процесі скринінгу ППІ має бути відведено процесу розкриття даних про інвесторів, які мають намір вкласти капітал в оборонний сектор України, з метою належного збереження державної таємниці та недопущенню витіку даних закордон. Що не менш важливо, надходження ППІ у цю сферу сприятиме не тільки впровадження найкращих світових практик у виробництво оборонних технологій, але й збільшенню робочих місць та посиленню обороноздатності країни. На прикладі досвіду такої держави як Ізраїль можна зробити висновок про взаємозв'язок між інноваційними технологіями в оборонно-промисловому комплексі, ППІ та безпосереднім економічним зростанням, забезпеченим за рахунок трансферу технологій. Пов'язаність цих чинників сприяє підвищенню продуктивності праці та модернізації існуючих секторів економіки.

Також важливим сектором, який має підпадати під дію скринінгу ППІ, є сектор сільського господарства. За оцінками Продовольчої та сільськогосподарської організації (ФАО), через війну сільські домогосподарства в Україні зазнали близько 2,25 млрд дол. США збитків. З них близько 1,26 млрд дол. США збитків завдано в галузі рослинництва та 0,98 млрд дол. США – тваринництва. В Україні 25% сільськогосподарських домогосподарств зупинили або зменшили обсяги виробництва продукції через війну, у прифронтових областях – 38% [9, с. 7]. Зважаючи на критичне значення сільськогосподарського сектору економіки для валового внутрішнього продукту (ВВП) України, нівелювання негативних наслідків військових дій на території нашої держави можливо тільки за рахунок значних капіталовкладень в агропромисловий комплекс.

Окреме проблемне питання становить повоєнне відновлення об'єктів енергетичної інфраструктури України у зв'язку із значними руйнуваннями, завданими ворожими обстрілами російської федерації. Перспективним напрямком розвитку цього сектору є перехід до «зеленої» енергетики, який вже реалізується у багатьох країнах ЄС. Оскільки прибуток зі сфери енергетики становить питому частину державного бюджету, запровадження скринінгу ППІ та надходження прямих іноземних інвестицій у відновлення існуючих об'єктів та побудову кліматично нейтральних комплексів забезпечить сталий розвиток національної економіки.

Загалом скринінг ППІ має чітко виражену мету – не допустити негативний вплив чи ризики для національної безпеки та публічного порядку приймаючої держави. При цьому застосування скринінгу для всіх господарських операцій зі здійснення ППІ є очевидно неможливим та недоцільним у контексті поставленої мети [10, с. 83]. Наприклад, у Бельгії чинним є «Керівництво з перевірки прямих іноземних інвестицій» (*Lignes directrices pour le screening des investissements directs étrangers*) (далі – Керівництво). У пункті 7 Керівництва вказано, що під скринінг ППІ підпадають операції з активами, якщо вони призводять до зміни контролю (тобто, забезпечують право володіння або користування активами компанії чи її частини, або дозволяють впливати на склад вищих органів управління компанії) у чітко визначених сферах економіки, як вказано у пункті 8 Керівництва [11, с. 7]. Натомість у Польщі питання критеріїв для здійснення скринінгу ППІ визначено Законом «Про контроль за певними інвестиціями» від 24 липня 2015 року, зі змінами та доповненнями (*USTAWA z dnia 24 lipca 2015 r. o kontroli niektórych inwestycji*) (далі – Інвестиційний акт). Зокрема Інвестиційний акт буде застосовним у разі прямого чи опосередкованого «придбання або досягнення істотної участі» в польській компанії або «набуття домінуючого становища» у компанії, яка діє у визначеному секторі, який підпадає під скринінг ППІ. Зокрема ст. 3 Інвестиційного акту характеризує істотну участь як набуття 20% акцій, голосів або певних економічних прав у компанії, а набуття домінуючого становища – як досягнення або перевищення 50% загальної кількості голосів у керівному органі компанії [12, с. 3].

Загалом нами підтримано підхід, який є переважаючим у багатьох європейських країнах – основною для проведення скринінгу ППІ має бути критерій набуття контролю. Також вважається за доцільне здійснити перевірку відповідних міжнародних інвесторів на предмет взаємодії з компаніями, які мають прямий або опосередкований зв'язок із країною-агресором російською федерацією, республікою білорусь та ісламською республікою іран. Важливим при скринінгу ППІ буде перевірка міжнародних інвесторів та їхніх афілійованих осіб на предмет накладення не тільки національних, але й міжнародних спеціальних економічних заходів (санкцій). На наше переконання, у разі виявлення наявних підсанкційних підконтрольних компаній у структурі власності міжнародних інвесторів, можливість здійснення прямих іноземних інвестицій в українські сектори економіки має бути нівельована, а відповідна транзакція – заборонена як така, яка не відповідає критеріям національної безпеки та громадського порядку. Додатковими критеріями необхідності отримання дозволу на здійснення ППІ за результатами скринінгу можуть бути певні ознаки інвестора, наприклад, зв'язок чи підконтрольність уряду іноземної держави, інформація про участь інвестора чи менеджменту інвестора – суб'єкта господарювання у діяльності, що загрозувала чи загрожує національній безпеці приймаючої держави [13, с. 10].

Не менш важливу роль у скринінгу ППІ відіграє інституція, яка оцінює транзакції не тільки з точки зору впливу на національну економіку, але й з точки зору відповідності критеріям національної безпеки та громадського

порядку. Наприклад, в Бельгії функції перевірки іноземних капіталовкладень покладені на Міжфедеральну скринінгову комісію (*Interfederal Screening Commission*) [14], в Австрії – на Федеральне міністерство цифрових технологій та економіки (*The Federal Ministry for Digital and Economic Affairs*) [15], а в Польщі – на Управління з питань конкуренції та захисту прав споживачів (*The Office of Competition and Consumer Protection*) [16].

Зважаючи на євроінтеграційні процеси, в Україні має бути визначено, який саме регуляторний орган проводитиме скринінг ПІІ та якими повноваженнями він буде наділений у даній сфері. Фактично, функції схожі на скринінг міжнародних інвестицій вже зараз покладені на Антимонопольний комітет України, однак це не входить до його компетенції, визначеної у законодавстві про захист економічної конкуренції. На нашу думку, зобов'язувати відповідний центральний органами виконавчої влади зі спеціальним статусом переймати на себе невластиві йому повноваження не є доцільним, адже скринінг ПІІ та захист економічної конкуренції є двома кардинально різними процесами. Зокрема, Антимонопольний комітет України переважно зосереджений на аналізі тієї чи іншої транзакції в сфері економічної площині, у той час як контроль за іноземними капіталовкладеннями включає в себе багату ступеневу перевірку, спрямовану на забезпечення громадського порядку та національної безпеки.

Найоптимальнішим варіантом, який забезпечить дієвість скринінгу ПІІ, є створення механізму розподілу повноважень між ключовими органами державної влади. Зокрема, Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України вже зараз здійснює оцінку інвестиційної діяльності в Україні та аналізує поточний стан міжнародних капіталовкладень в державну економіку. За доцільне вбачається створення в межах відповідного міністерства окремого Департаменту контролю за прямими іноземними інвестиціями, який буде здійснювати скринінг ПІІ. Подібний підхід сприятиме ефективному контролю за іноземними капіталовкладеннями та формуванню єдиної політики сфери міжнародних інвестицій.

Натомість перевірка дотримання національної безпеки і громадського порядку не входить до повноважень Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Отже необхідним кроком є забезпечення кооперації між відповідним міністерством та такими органами як Рада національної безпеки і оборони та/або Служба безпеки України. Оскільки Рада національної безпеки і оборони накладає санкції на фізичних та/або юридичних осіб, діяльність який загрожує національній безпеці, вбачається за необхідне забезпечення кооперації з цим органом під час скринінгу ПІІ. Що не менш важливо, контррозвідувальний захист економіки держави покладається саме на Службу безпеки України. Тому цей орган має можливість перевіряти потенційних іноземних інвесторів на предмет того, чи спрямовані їхні інвестиції на підрив української державності. Тобто особливого значення, як під час воєнних дій так і після їх закінчення, має контррозвідувальна діяльність Служби безпеки України.

Перевірка інвестицій на відповідність критерію національної безпеки і громадського порядку має забезпечуватись цим органом в процесі капіталовкладень в чутливій секторі економіки держави – зокрема у сектор оборонних технологій, енергетики та сільського господарства, як було визначено вище.

Таким чином, в системі регуляторних органів скринінгу ПІІ провідне місце займатиме саме Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, яке здійснюватиме економічну оцінку ПІІ, а також оцінку їх на відповідність критерію забезпечення національної безпеки і громадського порядку. Перевірка прямих іноземних інвестицій на відповідність цьому критерію має здійснюватися лише у випадку кооперації з іншими органами державної влади – зокрема з Радою національної безпеки і оборони та/або Службою безпеки України.

Висновки. Узгодження законодавства з *acquis communautaire* ЄС неодмінно сприятиме вигідній кооперації в умовах повоєнного відновлення України, особливо у сфері контролю за здійсненням прямих іноземних інвестицій.

Запропоновано закріпити нормативне визначення прямих іноземних інвестицій у такій редакції: «прямі іноземні інвестиції (ПІІ) – це вкладений іноземний капітал, який надає можливість резиденту однієї країни (інвестору) здійснювати контроль, тобто чинити вирішальний вплив на господарську діяльність об'єкта інвестування, який має своє місцезнаходження в іншій країні, за рахунок участі інвестора (прямо чи опосередковано) у капіталі відповідного об'єкта інвестування, що у довгостроковій перспективі надає можливість інвестору отримувати економічні та/або соціальні переваги».

Розробка нових нормативно-правових актів, які регламентуватимуть процес здійснення скринінгу ПІІ, зокрема Закону України «Про контроль за здійсненням прямих іноземних інвестицій», є надзвичайно важливим для дотримання принципу правової визначеності. Відповідний нормативний акт має детально охарактеризувати та унормувати процес контролю за іноземними капіталовкладеннями, зокрема шляхом визначення пріоритетних сфер економіки та критеріїв для здійснення перевірки міжнародних інвестицій. Не менш важливим питанням є визначення уповноваженого регуляторного органу, який здійснюватиме скринінг ПІІ. У результаті проведеного аналізу запропоновано покласти відповідні функції на Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, яке матиме змогу кооперуватись з Радою національної безпеки і оборони та/або Службою безпеки України з метою захисту національних інтересів України, та створити в межах Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України окремий департамент – Департамент контролю за прямими іноземними інвестиціями.

Отже, напрацювання багатоступеневого та комплексного механізму скринінгу ПІІ сприятиме провадженню послідовної інвестиційної політики та залученню міжнародних інвесторів для повоєнної відбудови України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Updated Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment Released. *World Bank Group*. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2024/02/15/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released> (дата звернення: 13.11.2024).
2. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19 квіт. 1996 № 93/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/93/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 15.11.2024).
3. Про здійснення іноземних інвестицій у суб'єкти господарювання, що мають стратегічне значення для національної безпеки України: Проект Закону України від 03 груд. 2021 № 5011. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70997 (дата звернення: 15.11.2024).
4. Дунська А.Р., Бойко О.В. Прямі іноземні інвестиції як чинник розвитку економіки України. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2016. № 13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evntukpi_2016_13_68 (дата звернення: 13.11.2024).
5. Regulation (EU) 2019/452 of the European Parliament and of the Council of 19 March 2019 establishing a framework for the screening of foreign direct investments into the Union. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2019/452/oj> (дата звернення: 12.11.2024).

6. Fourth annual assessment of the EU FDI Screening Regulation. *European Commission*. URL: [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM\(2024\)464&lang=en](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM(2024)464&lang=en) (дата звернення: 12.11.2024).
7. The future of European competitiveness. *European Commission*: URL: https://commission.europa.eu/document/download/ec1409c1-d4b4-4882-8bdd-3519f86bbb92_en?filename=The%20future%20of%20European%20competitiveness_%20In-depth%20analysis%20and%20recommendations_0.pdf (дата звернення: 11.11.2024).
8. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 січня 2021 року «Про внесення змін до рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 грудня 2020 року, уведеного в дію Указом Президента України від 14 грудня 2020 року № 564-27т: Указ Президента України від 28 січ. 2021 р. №29/2021 / Офіційне інтернет-представництво Президента України Володимира Зеленського. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/292021-36389> (дата звернення: 11.11.2024).
9. Ukraine: Impact of the war on agriculture and rural livelihoods in Ukraine. Findings of a nation-wide rural household survey, December 2022. *Food and agriculture Organization of the United Nations (FAO)*. URL: <https://openknowledge.fao.org/items/7d8bfe35-2335-4439-bbab-61def98b61c1> (дата звернення: 13.11.2024).
10. Кучерявенко С.С. Скринінг прямих іноземних інвестицій. *Foreign trade: economics, finance, law*. 2024. № 1. URL: <https://journals.knute.edu.ua/foreign-trade/issue/view/191> (дата звернення: 08.11.2024).
11. Lignes directrices pour le screening des investissements directs étrangers (2024). *Interfederale Screeningscommissi*. URL: <https://economie.fgov.be/sites/default/files/Files/Commercial-policy/Lignes-directrices-investissements-etranagers.pdf> (дата звернення: 14.11.2024).
12. Ustawa z dnia 24 lipca 2015. *Strona główna Sejmu Rzeczpospolitej Polskiej*. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20150001272/T/D20151272L.pdf> (дата звернення: 14.11.2024).
13. The evolution of FDI screening mechanisms – key trends and features. *United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD)*. URL: <https://unctad.org/publication/evolution-fdi-screening-mechanisms-key-trends-and-features> (дата звернення: 14.11.2024).
14. Official website of the Interfederal Screening Commission. *Economie*. URL: <https://economie.fgov.be/nl/themas/handelsbeleid/interfederale> (дата звернення: 16.11.2024).
15. Official website of the Federal Ministry for Digital and Economic Affairs. *Federal Ministry for Digital and Economic Affairs*. URL: <https://www.bmdw.gv.at/en.html> (дата звернення: 16.11.2024).
16. Official website of the Office of Competition and Consumer Protection. *Office of Competition and Consumer Protection (UOKiK)*. URL: <https://uokik.gov.pl/home.php> (дата звернення: 16.11.2024).